

Oppgave 1: Gjør rede for to av sokrates´ s mest kjente utsagn, nemlig "Dyd er viten" og "Den som vet hva som er godt, vil gjøre gode handlinger". Er du enig i disse utsagnene?

For å forstå to av sokrates mest kjente utsagn, må en forstå litt om hvordan han tenkte først. Sokrates blir ofte sett på som den første store filosofen. Filosofer etter han er inspirert av han og filosofer inspirert av dem igjen. Så Sokrates er nærmest roten for det meste av filosofi. Sokrates fant ut at *det eneste han vet er at han ikke vet*. Han var nysjerrig på dette og gikk rundt i Ateen og hadde diskusjoner med sofister, retorer og politikere som mente at de hadde viten. Han kom til samme konklusjon hver gang, at de faktisk ikke vet, de bare tror de vet. Sokrates legger så frem *tre* krav til hva viten er:

1. At du må ha direkte erfaring med det du skal ha viten om
2. At du må vite hvorfor det er tilfelle (altså gi en årsaksforklaring)
3. Sette disse i et system for fremtidig viten

Det er disse kravene Sokrates legger til grunne når han snakker om dyd i sitt utsagn: "Dyd er viten". For Sokrates er dyd det å ha viten om "ytre ting" for å være et godt (moralsk) menneske. En må altså oppfylle kravene til viten om disse "ytre tingene" for å være en dydig person. Disse ytre tingene er på en måte faktorer vi kan bruke for å være gode mennesker. Eksempler på disse er ting som penger og helse. Sokrates mener da at når vi forstår "verdien" og de riktige bruksområder av disse, vil vi bruke dem til å gjøre gode moralske handlinger. Så det han mener med at "dyd er viten" betyr egentlig at den eneste måten å bli en god/dydig person på er gjennom å oppfylle alle disse krevne til viten for disse "ytre tingene."

For å ta det videre og å se på hans andre utsagn om "at den som vet det rette, gjør det rette", kan vi se på hans begrep om fagkunnskap. Det å ha fagkunnskap, går ut på å ha viten om et virke. Si en skomaker har fagkunnskapen og å lage sko, bare hvis han innfrir kravene til viten om det å lage sko. Han har da direkte erfaring med det å lage sko og han vet hvorfor han skal gjøre ting slik, og setter det i et system til neste gang han skal lage sko. Siden han da har viten om hvordan han vil lage den rette sko, vil han alltid lage den. Det mener Sokrates også om moral. Du kan se på det å være moralsk riktig (og da dydig) nesten som fagkunnskapen om det å være et godt menneske. Gjennom da å være en dydig person, mener Sokrates at du har viten om de ytre ting, til å vite hvordan du skal bruke dem godt og være et godt menneske. Når du har denne fagkunnskapen om å være god, vil du på samme måte være tvunget til å gjøre det rett. Skomakeren vil alltid lage den rette sko, og kan ikke gjøre feil med vilje, og på samme måte kan ikke en god moralsk person gjøre galt med vilje. En kan også se slik på det at med vår fornuft søker vi alltid etter sannhet. Og hvis vi ser på Platon ser vi at når vi søker etter sannhet, søker vi etter noe godt. Altså kunnskap vil være det samme som noe godt. Derfor kan vi si at når du har "viten" har du kunnskap, altså du har godhet. For ondskap i denne forstand er fravær av kunnskap. Siden du da er god, kan du ikke gjøre ondt.

Jeg må si at jeg forstår hva Sokrates mener og vil med disse utsagnene. Jeg er egentlig veldig enig med han. Hans første, begrepet om at "dyd er viten" er jeg litt med på. Jeg ser at disse ytren tingene er jo egentlig de ressursene vi har å være gode mennesker med. Det er essensielt for oss å vite hva som er godt for å utfylle vår natur om du vil, for å være det gode menneske. Til syvende og siste er jeg nå mer enig med noen av Platons tanker og Aristoteles tankegang om dyd. Det virker litt meningsløst at det er kun er de som har denne dyden som kan gjøre gode handlinger når det er så strenge krav til viten og at det kun er enns egen fornuft som teller. Det burde som hos Aristoteles finnes flere måter å være god på. Dette gjelder også utsagnet om at "den som vet det rette, gjør det rette". Jeg har en god forståelse for at han kan si, men her igjen er jeg enig med Platon at vi er ikke bare styrt av fornuften, men at det kan være indre konflikter i oss. Jeg mener det er fullt mulig for en person å si mot sin fornuft som er i tråd med Platons inndeling av sjelen. For det å snakke som

Sokrates at vi bare er styrt av fornuften blir rett og slett ikke realistisk. Det virker som at mye av det jeg er enig med Sokrates i, passer best i en verden der det bare finnes "Sokrates'er". En som følger sin fornuft strengt mot å bli en dydig person, og som alltid vil følge den og gjøre gode handlinger. Og i realiteten vil det nok ikke en slik verden skje. Derfor mener jeg at Aristoteles sine krav til dyd og det å kunne leve gode liv som en karaktersterk person, og at sjelen kan være i konflikt når det gjelder å gjøre gode handlinger, passer bedre inn som en realistisk tanke.

Oppgave 4: Gjør rede for Aristoteles' teori om lykke, med særlig vekt på forholdet mellom lykke og dyd. Mange har ment at dette er egoistisk teori om selvrealisering. Er du enig?

For å forstå Aristoteles sin teori om lykke, må en se på hans teori om essens. Han mener at alt som lever har en essens, en stein etter å utfylle sin natur. Essensen til en eikenøtt, vil være å bli et tre. Det er av eikenøttens natur å prøve å bli et tre, og hvis den klarer det har nøtten vært en "vellykket" nøtt. Det samme gjelder for menneske. Vår essens er å kunne leve i trå med fornuften. Det er dette han legger til grunn når han snakker om lykke. Når han snakker om ordet lykke, er det kanskje mer riktig å snakke om "det gode liv" eller "vellykkethet." Når han diskuterer måter å oppnå lykke på, forkaster han kandidatene om en slags hedonistisk lykke, nemlig at et godt liv har rot i gode opplevelser. Gode opplevelser er bare et biprodukt av å streve mot det gode liv. For de to kandidatene han mener passer til å oppnå lykke er å søke et såkalt "ærefullt liv" eller et liv med vekt på innsikt, som i høyeste grad kalles det "kontemplative livet". For å forstå disse kandidatene må vi først forstå hans begrep om dyd.

Aristoteles har et annet syn på dyd enn det Sokrates har. For mens Sokrates sier at "dyd er viten om hvordan en skal bruke "ytre ting" til å leve et godt moralsk liv", så sier Aristoteles at "dyd er egenskaper på veien mot "vellykkethet" (eller det gode liv om du vil.) For det er kun gjennom disse dydene at vi kan prøve å bli lykkelige. Disse dydene (synes egentlig dydige egenskaper er et bedre ord) er delt inn i to kategorier: Karakterdyder og intellektuelle dyder. Karakterdyder er dyder som går på deg som krakter (her er det greit å tenke egenskaper) slik som ære, rettferdighet og måtehold. De intellektuelle dydene er ting som visdom, klokskap og kunnskap. Videre sier han at i søken etter disse dydene, må en klare å finne balansepunktet for en dyd. Dette forsås best med et eksempel:

For å kunne være dydig i form av måtehold må en kunne beherske sine følelser og drifter. Her følger Aristoteles kravene til viten som Sokrates snakker om. For når en prøver å få denne dyden, vil en måtte balansere mellom to ekstremer på hver siden. Så med måtehold vil en ekstrem være skamløshet, at du ikke har noen inntensjon i å begrense dine lyster. Den andre ekstremen vil være sjenert, der du ikke lar noen av dine lyster slippe til. Derfor er et balansert forhold det beste, altså å være måteholden. Alle dydene til Aristoteles har slike ekstremer, og da å få en dyd vil være å finne balansen.

Med dette i tankene kan vi prøve å forstå hva han mener. Jeg tror han mener at en person er en dydig person når han har fått, og bruker enkelte av disse dydene i sine valg og levemåte, mot det gode liv. Når du aktivt bruker disse til å være "vellykket" innen for det du gjør. Der er (tror jeg) i følge Aristoteles at når vi enten blir sett på som velykket av andre, eller selv å være velykket for deg selv, at vi finner "lykke." Den første går ut på legge hovedvekt på karakterdyder. Du blir ærefull, rettferdig, osv. Slik at du får en "høy status", der andre kan bekefte din velykkethet. Jeg tror likevel at når han snakker om et ærefullt liv, handler ikke det bare om å være "kjent" eller ha en høy status i samfunnet, men en ærefull og høy status innen for ditt "virke" i en gitt sammenheng. Det er derfor en kok kan være dydig, siden han kan ha høy status innefor det han gjør. Han vil derfor også kunne bli velykket

og få et godt liv, selv om han ikke for eksempel blir en kjent general. Den andre måten er å gå mot innsikt og følge de intellektuelle dydene. Dette mener Aristoteles er det beste og kaller det for "det kontemplative livet". Her vil nok livet som en filosof passe inn. Uansett har du realisert deg selv, med å følge din fornuft til å bli en så dydig person som mulig. Aristoteles er rasjonalist, og legger vekt på at det er fornuften (din egen eller andres) som tilsyvende og siste lærer deg denne balansen i dydene og søken etter dem.

Mange mener at dette er en etisk teori om selvrealisering. Det umiddelbare inntrykket vi får av Aristoteles er at "mening med livet" er kun å realisere seg selv. Men Aristoteles sier et sted at for å få et godt liv må leve og handle (i dyd) for felleskapets beste og at et godt liv er regulert av lov. Dette gir mening siden han har senket kravene til et godt liv, både med at en kan leve et godt liv i form av god vane og at han har grader for dydighet som enda kvalifiserer til et godt liv.

Denne variasjonen dydigheten er viktig for samfunnet, siden alle (som er dydige i alle fall) trenges for at noen kan ha større grad av dydighet. Eksempel: En general som er dydig, si da han har balansert flere karakterdyder som ære og retferdighet vil være en god dydig person/general med da høy status. Denne generalen er avhengig av ledd under han for å kunne være dette. Han trenger våpensmed, kok og salmaker. Aristoteles som jeg ser han, åpner for at disse kan være dydige menesker og leve et godt liv, med for eksempel og søke høy status innenfor sine "fag." På denne måten er det å være dydig og leve etter sin egen fornuft, ikke bare en form for selvrealisering men også en måte å spille inn mot et felles gode. Kan tenkes som at en kanskje realiserer seg selv (i natur) for å realisere sin plass i samfunnet?

Når det gjelder det kontemplative livet så forstår jeg litt hvorfor folk mener det er en form for egoisme. Men igjen vil et kontemplativt liv leve i samspill med det praktiske liv. Jeg mener at hvis du dedikerer ditt liv til si filosofi vil du både, i likhet med generalen, være avhengig av andre personer og at du vil yte mot et felles mål. Igjen, i lys av at en dydig person vil gjøre godt med glede (eller et noen grader av dydighet vil gjøre godt), så vil dette kunne gi "godhet" tilbake til samfunnet. Kanskje kan vi sette likhetstegn med at summen av mennesker blir et samfunn, og at summen av mange egoistiske mål vil bli et mål om et godt samfunn? Jeg vil uansett med dette si at Aristoteles sin teori fungerer.